

לאביהם: עדיין לא קרינו את שמע, והאם ניתן עדיין לקרוא את שמע? (11)

אמר להם: אם לא עלה עוד עמוד השחר, חייבין אתם לקרות. שכן, אף לדעת חכמים, זמן הקריאה מעיקר הדין הוא כל הלילה, אלא שהגבילו חכמים את זמנה עד חצות כסייג, כדי להרחיק את האדם מהעבירה, וכדלהלן. (12)

והוסיף רבן גמליאל ואמר לבניו: ולא זו בלבד, לא רק בקריאת שמע סוברים חכמים שמעיקר הדין זמנה כל הלילה, אלא כל מה שאמרו חכמים שיש לעשותם "עד חצות",

מעיקר הדין מצוותן עד שיעלה עמוד השחר, ואם לא נעשו עד חצות, מצוה לעשותם עד שיעלה עמוד השחר.

ומביאה המשנה דוגמא לדבר הנוהג בלילה, שזמן מצוותו נמשך כל הלילה:

הקטר חלבים ואברים, חלקי הקרבנות שהיו מקטירים על המזבח [החלב של כל הקרבנות או אברי קרבן העולה, שעולה כליל למזבח], שמצוה להעלותם למזבח באותו יום, ואף בלילה שאחריו, מצוותן, מצוות הקטרתן היא עד שיעלה עמוד השחר, ורק לאחר מכן נפסל הקרבן (13).

11. בגמרא [ט א] מבואר שבני רבן גמליאל הסתפקו בדעת חכמים הסוברים שזמנה עד חצות [והלכה כמותם], האם מודים הם בעיקר הדין לרבן גמליאל, שזמן החיוב הוא עד עלות השחר, ורק כדי להרחיק את האדם מן העבירה אמרו חכמים שהזמן הוא עד חצות, אך בדיעבד [כשנאנסו, רש"י שם] ניתן לקרוא עד עלות השחר. או שמא חכמים חולקים, וסוברים שהזמן מעיקר הדין הוא רק עד חצות, כי טעמם כרבי אליעזר, שהזמן תלוי ב"תחילת שכיבה", אלא שלדעתם זמן זה נמשך עד חצות.

12. הרשב"א כתב, שהמשנה לא הביאה מעשה זה כדי לומר שרבן גמליאל עשה כשיטתו ולא כרבנן, אלא להשמיענו שאף חכמים לא חולקים על רבן גמליאל מעיקר הדין, אלא רק משום סייג. ולכן היה יכול לומר לבניו לנהוג כשיטתו, ויצאו בדיעבד ידי חובתן אף לדעת חכמים. ולדעת רבינו יונה, שלדעת חכמים אינו קורא אפילו בדיעבד, צריך לפרש דהיינו דוקא אם פשע, אך כיון שבני רבן גמליאל היו אנוסין, יכולין לקרות עד עלות השחר [והיינו כפרש"י להלן ט א ד"ה או. ולכאורה משמע, שמחמת

הסייג, אם לא קרא במזיד, אינו יוצא אפילו בדיעבד. וראה עוד בהערות שם, ובראש יוסף ופרי יצחק ח"ב ב].

13. רש"י [ד"ה כדי] נקט, שלגבי הקטר חלבים לא אמרו חכמים "עד חצות", ודינם הובא במשנתנו רק כדוגמא לדבר הנוהג בלילה שהוא כשר כל הלילה. וכן דעת הרשב"א [שו"ת רמה]. וטעמם מבואר במאירי, דאמרינן "כהנים זריזין הן". והבית הלוי [ח"א לד] והגרא"מ הורביץ ביארו, שלא עשו להם סייג להקטירם קודם חצות, כיון שעצם הקרבנות בלילה נחשבת כדיעבד מדאורייתא, שהרי לכתחילה צריך להקריבם קודם תמיד של בין הערביים, כי חביבה מצוה בשעתה.

וראה בית הלוי שם ואור שמח [מע"ק ד ב] שרש"י נקט דוקא "חלבים" של שאר הקרבנות ולא "אברים" של עולה, כי לשיטתו אסרו את אכילת בשר הקרבנות הנאכלים, וקבעו שאין לאכלם אחר חצות אפילו בדיעבד. ולכן חייבים להקטיר את החלבים קודם חצות, כי אחרת לא יוכלו לאכול את בשר הקרבן, ולא הוצרכו לעשות להם סייג.